

Ὅμως σάν κάτι ἄλλοιώτικο νᾶχε ἡ ψυχὴ μου πάρει,
Καὶ νᾶειδε ὁ λογισμὸς μου,
Κρατῶ ἀπὸ τότε ἓνα γυαλό, κ' ἓνα βουνίσιο χνάρι,
Ἐγνάντια ὅλου τοῦ κόσμου.

Κένῳ τοὺς ἥσκιους κυνηγῶ, κάποιας φλογέρας ὁ χαμὸς,
Στ' ἄφτιά μου πάντα φτάνει,
Καὶ μιὰ βαρκούλα μὲκαλεῖ, τρίδιπλος τῶρα σπαραγμὸς,
Σὲ ἀθώρητο λιμάνι....

Παρίσι, Μάης 1912

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. ΠΑΛΛΗ

*** 22 Ἰουλίου 1912

Κύριε Πάλλη,

Εἶναι κάμποσος καιρὸς ποῦ διάβασα δανεικὰ ἀπὸ ἓνα φίλο μου, λίγη μετάφραση τῆς Ἰλιάδας.

Δὲν εἶμαι ἀρμόδιος ἐγὼ οὔτε ἔχω τίς γνώστες ποῦ χρειάζονται γιὰ νὰ κρίνω μιὰ τέτοια ἐργασία, ποῦ χρειάζεται τόσα καὶ τόσα πράγματα ποῦ δὲν τᾶχει ὁ καθένας γιὰ νὰ στρωθεῖ καὶ τὴν καταπιᾶσθαι. Μὲ τὰ λίγα ἔμως ποῦ ξέρω καὶ συγκρίνοντας ἄφτη τὴν μετάφραση ὅχι μὲ ὄσες μᾶς σερβίραν οἱ δασκάλοι γιὰ βοηθήματα, ἀλλὰ μὲ μιὰ καλὴ καὶ τεχνικὴ πάνσοφη μετάφραση Γαλλικὴ ποῦ ἔχω, βάζοντάς τη δίπλα δίπλα μὲ τὸ πρωτότυπο ποῦ δὲν φεύγει οὔτε γράμμα μῆτε στὴν ἔκφραση, μῆτε στὴ δύναμη, μῆτε στὴν ζωγραφιά, τὴ βρισκῶ ἀληθινὸ καθρέφτη τοῦ πρωτότυπου, καὶ σᾶς συγχαίρομαι καὶ σᾶς θαυμάζω.

Κύριε Πάλλη, μιὰ ποῦ ὁ Θεὸς μαζί μὲ ὄσα ἀκοῦμε ποῦ ἔχεις ἀγαθὰ, σὲ προίκισε καὶ μὲ αὐτὸ ποῦ βλέπομε ἔλοι, μὲ τὸν σπάνιο ἀπὸ πατριωτισμὸ, φιλεργία καὶ κουράγιο, τράβα μπρὸς γιὰ τὸ μεγάλο καὶ ἱερὸ σκοπὸ ποῦ ἔβαλες μὲς στὸ φωτισμένο μυαλό σου, μὴ δίνεις καμμιά προσοχὴ σὲ ὄσα οἱ πατριδοκάπηλοι προγονοκάπηλοι καὶ γραμματοκάπηλοι σοῦ γογγύζουν, τράβα ἴσια μπρὸς καὶ ἀπὸ μᾶς μὴ περιμένεις σπολάτη νᾶκούσεις — αὐτὸ θάρθει καιρὸς ποῦ θὰ τᾶκούσει ἡ μεγάλη ψυχὴ σου ἀπὸ μακριά.

Στὸ «Νουμᾶ» εἶδα πῶς στέλνετε χάρισμα τῆ Φυσικῆ τοῦ κ. Π. Βλαστοῦ. Σᾶς παρακαλῶ νὰ μοῦ τὴ στείλετε καὶ ξεθαρρεύοντας ἀπὸ αὐτὸ θὰ σὲ παρακαλέσω παραπολὺ κ. Πάλλη νὰ μοῦ στείλετε καὶ τὴν Ἰλιάδα σας ποῦ χρόνια τὴν ὄνειρεύομαι, γιὰτὶ καθὼς ξέρετε στὰ δικά μας βιβλιοπωλεῖα δὲν βρισκονται, οὔτε ἄλλοῦ ξέρω ποῦ νὰ γυρέψω.

Μὲ τὴν ἐλπίδα ἄφτη σᾶς στέλνω μαζί μὲ τίς ἐφχαρίστησές μου καὶ τοὺς ἐγκάρδιους χαιρετισμοὺς ποῦ σοῦ πρέπουν.

Μὲ σεβασμὸ

*** 22 Ἰουλίου 1912

Σεβαστέ μου Κύριε Πάλλη,

Λίβερπουλ

Τὰ ἔξοχα βιβλία σας, ποῦ εἶχατε τὴν καλωσύνη νὰ μοῦ στείλετε ἀπὸ καιρὸ, ἤρθανε στὸ γραφεῖο, ἀλλὰ ταξιδεύονται γιὰ λόγους υγείας, μόνο τὴν περασμένη βδομάδα γύρισα καὶ τὰ βρήκα καὶ τὰ καταχάρηκα.

* Τὴν Ἰλιάδα σας τὴν εἶχα διαβάσει πρὸ χρόνια, στὴν πρώτη ἔκδοση ποῦ εἶχατε καὶ τότε τὴν καλωσύνη νὰ μοῦ τὴ στείλετε στὴν * * * *. Μὰ τώρα σάν τὴν ξαναδιάβασα καινούργες ὡμορφιαῖς τῆς βρήκα — τώρα μάλιστα μὲ τὴν καινούργια φορεσιά της τὴν τόσο διαλεχτὴ καὶ ταιριαστὴ στῆς ἐσωτερικαῖς της χάρες· τὸ ἴδιο ξαναχάρηκα καὶ γιὰ τὴ Γραφή.

Ἡ ἔθνικὴ δουλιὰ σας, Κύριε Πάλλη, πιστέψατέ με, χαμένη δὲν πάει· ἂν τώρα τὸ ἔθνος μας δὲν ξεστραβώθηκε ἀκόμη τέλεια γιὰ νὰ τῆνε δεῖ καὶ τὴν ἐχτιμήσει, θάρθει ἔμως μέρα, καὶ τὴν ἐλπίζω γρήγορη, ποῦ μὲ δλοκάθαρη πιὰ ματιὰ θὰ ἴδῃ τὸ ἔργο σας καὶ θὰ τὸ ἐχτιμήσει καθὼς τοῦ πρέπει καὶ θὰ τὸ χαρεῖ, γιὰτὶ αὐτὸ τὸ ἔργο σας θὰ εἶναι καὶ δικό του, καταδικό του.

Μὲ σεβασμὸ ἄπειρο

***, 15—7—1912

Ἀξιότιμε κ. Α. Πάλλη,

.... Ἡ ἰδέα τοῦ δημοτικισμοῦ σιγὰ σιγὰ κι ἀσυναίσθητα καταχτᾶ ἔδαφος. Μὲ ξαφνίζουν, σᾶς βεβαιῶ, καὶ μὲ συγκινοῦν μαζί κάτι δειλὲς ξεμυστήρευτες κάπιωνε δασκάλων (αὐτὸ ἔχει νὰ κάνει πολὺ). Σπίθες ζωηρὲς χωμένες κάτω ἀπὸ τὴ στάχτη δὲ θάργῃσουν νὰ σμίξουν σὲ κόκκινη «πλάστρα» φωτιά. Σκάλισμα μονάχα χρειάζεται, σκάλισμα! Ξέρετε τί μπορεῖ νὰ γένει ἐδῶ καὶ στὴν Ἀνατολὴ μέσα; Σὲ κάθε δυστυχισμένη κοινότητα τοῦ ἐσωτερικοῦ ποῦ ἡ πνευματικὴ ζωὴ της — ἀλλοίμονο — διευτύνεται κ' ἐξαρτιέται κι ἀναπτύσσεται ἀπὸ τὸν κάθε ἀποθλακωμένο ἀντιπρόσωπο τοῦ κάθε ὑποκριτῆ ψεύ-

τη κι όπισθοδρομικού Δεσπότη, οι δημοτικιστές όσο κι αν είναι σπάνιοι κι άραιοί, δέν άπολείπουνε. Στο 'Αντίνο λόγο χάρη, μιάν από τις σπουδαιότερες κοινότητες της 'Ανατολής, πέρσο μόλις είταν 6—7 δημοτικιστές. 'Εφέτος μάς μνησούνε πώς γενήκανε είκοσι μ' έλπιδες ναύξηθουνε, και γι' αυτό το θέλησαν ή «Νεότης» να γένει και δικό τους όργανο. Λίγο ακόμα, μα κάτι γίνεται και στις περισσότερες άλλες κοινότητες. Να ξέρατε μιá έφημερίδα καθημερινή στη δημοτική τί μπορούσε να κάνει! Θαδινε την πιό γερή και την πιό θριαμβική σπρωξιά στο ζήτημα. Φαντάζεστε τί θα πει να διαβάξει ο κόσμος τα τηλεγραφήματά του και τις είδησές του στη γλώσσα που μιλεί; Φαντάζεστε το δουλευτή, τον άμπελα, το χωρικό τέλος πάντων, που ξέρει δυό γράμματα, να διαβάξει την έφημερίδα και να την καταλαβαίνει; 'Όλος αυτός ο κόσμος τότε θα συναιστανται μόνος του την ωφέλεια και θα σταθει αδύνατο να ξεγελαστε! Πιά με χιλιάδες δασκαλέματα με χιλιάδες σκιαχτρα των καθαρουσιάνων. Θα τινάξει το σεβασμό τον άκατανόητο που θρέφει τη μούμια αυτή και θα νιώσει πως οι λέξεις οι σφανταχτερές: έθνος, θρησκεία, πρόγονοι, αρχαία εύκλεια κτλ. είναι μονάχα λέξεις.

Μα στο προκείμενο γιατί το προοίμιό μου θα σας εκούρασε πολύ. 'Εμείς για την ώρα την έκδοση περιοδικού μαλλιάρου στη Σύμωρη δέν τόχουμε λίγο. Την έκδοση θα τη βαστάξουμε συνατοί μας γιατί από τις λίγες συντρομές δέν έχουμε να περιμένουμε μεγάλα πράματα. Ζητούμε χέρι βοήθειας κι από σας. Ζητούμε τη συνεργασία σας. 'Αν έχετε και την καλωσύνη να μάς στείλετε τα βιβλία σας, τούτα θα γένουν ή πρώτη μάζα για τη βιβλιοθήκη μας. Πιστεύουμε πως σαν εύγενικός κι ακούρατος πρωταγωνιστής της 'Ιδέας που είστε πρόθυμα θακούσατε τη φωνή μας και θα μάς συντρέξετε όπως μπορείτε.

'Εμείς σας εύχαριστούμε από τώρα θερμά

* * * * *

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

«ΦΡΥΝΗ»

Κωμωδία σε μιá πράξη του κ. ΙΩΑΝ. ΠΟΛΕΜΗ

'Ο Πραξιτέλης θέλοντας να χαρίση δώρο της αγάπης του στην έταίρα Φρύνη, που μαγεμένος από την όμορφιά της ξαναβρίσκει στο κορμί και

στην είδη της τα θεϊκά κάλλη της 'Αφροδίτης, την παρακαλεί μέσα από το πλούσιο άργαστήρι του να διαλέξη και να πάρη όποιο από τα έργα του της τραβή την άρεσιά. 'Η Φρύνη δέν μπορεί ν' άποφασίση σε τέτοιο διάλεγμα, και στοχάζεται να βρη το καλύτερο απ' αυτά παίζοντας ένα παιχνίδι του ξακουσμένου μαρμαροτέχνη. Τονε κράζει στο σπίτι της κ' εκεί πονηρεμένα κάνει να μάθη ο καλλιτέχνης πως τάχατες τ' άργαστήρι του έπιασε φωτιά. 'Ο Πραξιτέλης χαμένος σε μιá τέτοια είδηση φωνάζει και δέεται να του προφτάξουνε τα πιό αγαπημένα του έργα κι άπάνου απ' όλα το μαρμάρινο άριστούργημά του τον «'Ερωτα». 'Η Φρύνη γελά στον τρόπο του, του φανερώνει την πονηριά της και του ζητά, διαλεγμένο από τον ίδιο δώρο, αυτόνε τον «'Ερωτα».

'Ο μύθος όπως μάς είναι γνωστός από τα σχολιανά «έγχειρίδια», χωρίς καμιά παραλλαγή, μάς παρουσιάστηκε από τον ποιητή στη σκηνή του θεάτρου της «Κυβέλης». 'Εξόν από τα πρόσωπα του Πραξιτέλη και της Φρύνης, ζουγραφισμένα άψυχα και άτονα από τη θεατρική μεριά, χρειαστήκανε ακόμα μιá δούλα της Φρύνης με σκοπό να γιομίση μερικές άδειες σηνές, κ' ένας γέρος ξεμυαλισμένος από τη γοητεία της αρχαίας έταίρας, που με την ύποσχεση ενός φιλιού, δέχεται να φέρη στον Πραξιτέλη το ψεύτικο μαντάτο της πυρκαγιάς. 'Ετσι το θεατρικό πλέξιμο της ύπόθεσης με μιάν αγαθή άπλότητα καταστρώθηκε σε στίχους δεκαπεντασύλλαβους με καμπανιστή κι άψεγάδιαστη ρίμα, κ' έκαμε το κοινό μας να χεροκροτήση με χίλιους ένθουσιασμούς τον ποιητή.

'Όμως από το έργο έλειπε το διαφέρο και το βαθύ αίστημα που χαρακτηρίζει τα έργα της φαντασίας, ακόμα και τα πιό μέτρια. 'Ενας μύθος που ξετυλίγεται άπάνου στη σκηνή μαθηματικά ίσοις κι άλύγιστος τέλεια από τις χάρες της δημιουργικής πνοής, από τις μυρωμένες αύρες που ξαπολνών το έσωτερικό πλούτος του τεχνίτη, μπορεί να συνταριαζεται αξιόλογα με τη λιτή άπαίτηση των ανθρώπων της σημερινής κοινωνίας μας, άμοιρων και άμαθων από σοβαρότερη σκηνική τέχνη, μα για τους ζητούν την πρόοδο που πρέπει να χαράξη, το βήμα προς το έμπρός που φέρνει πάντα την έλπίδα, έπιτυχίες τέτοιες σαν του κ. Πολέμη γεννούν μερικές σκέψεις πάνου στο φαινόμενο της προσοχής του κοινού προς ένα ποιητή.

Το κοινό που τιμά τα έργα του συγραφέα της «Φρύνης», δέν είναι ο κόσμος ο πολής, της λαϊκής τάξης, που όσο κι ά βρίσκει σε άπελπιστική κατάσταση από τη μεριά της πνευματικής μόρφωσης,